

Tanrı ondan heç nəyi əsirgəmə-
mişdi: gözəl qamət, savad,
poetik istedad, məlahətli səs... Bü-
tün bunlar ona hələ gənc yaşlarının-
da müsəlman dünyasının bir çox
ölkələrində nüfuz və rəğbat qa-
zandırmışdı. O məlahətli səsi
eşitmək üçün uzaqdan-yaxından
əyanlar, tacirler Gəncəyə gəlirdi.
Coxları onun səsinin vurunu idı...

XI əsrin sonları - XII əsrin əvvellərin-
de yaşamış böyük Azərbaycan şairəsi
Məhsəti Gəncəvi Azərbaycan ve mü-
səlman intibahının parlaq nümayəndə-
si olmaqla öz şeirlərində sənətkar,
şair, müğənni və mütrüb obrazlarını
tərənnüm edən yeni şəhər poeziya-
sının təmsilçisi idi. Bir çox ilkler yazılmışdı
taleyi: ilk məşhur Azərbay-
can şairəsi, ilk şahmatçı qadın,
ilk görkəmli qadın musiqi-
çımız ve çox ehtimal
ki, ilk qadın bestəka-
rimiz. Şairənin tərcü-
meyi-hali dəqiq deyil,
rəvayətlər əsasında tərtib olunduğundan qeyri-dəqiqili-
yi ile fərqlənir. Rəvayətlər əsasən, o, Gəncənin Xəra-
bat məhəlləsində yaşamış, vaxtinin çoxunu ziyafətlər-
də, musiqi və rəqs məclislərində keçirmişdir. Əsərləri
içərisində Gəncənin Xərabat məhəlləsində yaşayan
gənc sənətkarlarla, müxtəlif peşə adamlarına həsr etdi-
yi şeirlər silsəlesi daha çox məshhurdur:

Dün kaşı kuzəmi daşlara çaxdım,
Sərxoşdum bilmədim əlimdən saldım.
Kuzə dilə gelib dedi ki, mən də
Sənin kimi idim, bu günə qaldım.

Şeirlərində əsasən şərəbi, eşq duyusunu tərə-
nəm edən Məhsəti bu misralarla başqa bir reallığı, sə-
rxoşluğun, eys-işrətin insanı fəlakətə sürükliyini, nü-
fuzdan salığını açıb göstərmək istəyir: "...mən də sə-
nin kimi idim, bu günə qaldım", - deyə kuzə başı daş-
dan-dşa dəyəndən sonra ayıldığını etiraf edir.

Məhsəti Gəncəvi təqribən 1089-cu ildə Gəncə şə-
hərində doğulmuş və ömrünün sonuna qədər burada
yaşamışdır. Onun əsl adı Mənicə idi, Məhsəti adını isə
özünə ədəbi təxəllüs kimi götürmüştü.

Məhsəti yaxşı təhsil almış və əsərlərindən də görün-
düyü kimi, Rum, Mərv, Bəlx, Nişapur, Herat, Gəncə,
Xorasan, İraq, Zuzən, Arran və s. şəhər və vilayətlər-
də olmuşdu. Bir müddət o, böyük Sultan Səncərin sa-
rayında yaşamış, onun qəbullaharında və burada keçiri-
len ədəbi məclislərdə iştirak etmişdir. Deyilənlərə görə,



bir dəfə onun gözlenilmədən yağan qar
haqqında bədahətən söylədiyi rüba
Sultan Səncərin diqqətini çəkmış:
"Göylər sənə gümüşü xalça göndə-
rib ki, atının nali bulanmasın", - rü-
baısını eşitdikdən sonra şaireni
"Mə-hisif" ("Ən böyük") adı ilə mü-
kafatlandırmış və onu öz yaxın eha-
təsinə qəbul etmişdi. Sonralar Sultan
Məhəmməd və onun oğlu Sultan

ri uzalaşdırmağın qeyri-mümkün olduğunu qeyd etsə
də, onları tanışlığını da istisna etmir.

Məhsəti Nizaminin də daxil olduğu türk əxilər təşki-
latinin üzvü idi ki, bu təşkilat da suflerə yaxınlığı ilə
məşhurdur. Əreb səyyahı İbn Bətutə əxilər bərədə ya-
zır: "Onlar bütün türkmen və Rum vilayətlərində, hər
kənddə, hər şəhərdə yaşayırlırlar. Və dünyada qəribə-
rə onlar qədər can yandıran,acları doyurmaq üçün on-
lar qədər çalışan, ehtiyac çəkenlərin dərdində onlar qə-
dər qalan, zalımların əllərini kəsən, hərbi rehbərlər ara-
sında zülmə yol verənləri öldür-
ən adamlar tapmaq mümkün deyil".

Şairənin Əmir Əhmədə bə-
lədiyi sevgi əbədi eşqin ən yüksək
pilləsi olsa da, onun nəzə-
rində bundan da ülvə bir sevgi
var idi. Dost, dərvish, fəqir, qəs-
sab, yaxud əxi təriqətine mən-
sub hansısa gənc sənətkar ob-
razlarının şəxsində rəmzleşən
bu ilahi məhəbbət, onun özünüñ
dediyi kimi; "xətib oğluna bəslə-
nən məhəbbətdən iki min mərtə-
bə artıqdır".

Məhsətinin sufi təriqətinə
mənsubiyyətinə dair mənbələr yoxdur, onun əksər
şeirləri isə o qədər təbii və realistcəsinə yazılmışdır ki,
onlarda hansısa güzilər tapmaq mümkün deyil.

Məhsəti Gəncəvinin xalq şeiri tərzinə yaxın formali
rübailəri və dərin fəlsəfi məzmunlu şeirləri Azərbaycan
və Şərqi poeziyası tarixində mühüm rol oynamışdır.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev 2013-cü il yan-
varın 16-da Məhsəti Gəncəvinin 900 illik yubileyinin
keçirilməsi haqqında sərəncam imzalamaş, sərəncama
əsasən Gəncədə Məhsəti Gəncəvi Mərkəzi inşa olun-
muş, mərkəzin qarşısında şairənin möhtəşəm heykeli
qoyulmuş, Məhsəti bağı salınmışdır.

2013-cü ildə UNESCO-nun Baş Konfransının 36-ci
sessiyasında Məhsəti Gəncəvinin 900 illik yubileyinin
dünya seviyyəsində qeyd edilməsi haqqında qərar qə-
bul olunmuşdur.

Şeyx Nizaminin Məhsətiye ithaf olunduğu ehtimal
edilən şeirində deyilir:

*Sənin sənətin musiqi çalmaqdırsa,
Mən zil və bəm səsləri dinləmək istəyirəm...*

Dövrünün ən gözəl muğam bilicisi, şairəsi Məhsə-
tinin incə ruhlu şeirlərindən sözülləb gələn səslerin zili
də, bəmi də əşlərdir ki, duylur, eşidilir, sevılır. Çünkü
bu səsler mügama köklənib, sevgidən yoğrulub, ürək-
dən, içdən gəlir. Məhsəti həmişə sevılır, necə varsa...

**Zümrüt QURBANQIZI,
"Respublika".**

**Məhsəti
həmişə
sevilir...**